

EL CLIMA SOTA FOC CREUAT

Com l'objectiu del 2% de despesa militar
de l'OTAN contribueix al col·lapse climàtic

TIPPING POINT
NORTH SOUTH

Stop
Wapenhandel

RESUM EXECUTIU

Les mesures de mitigació i adaptació al canvi climàtic pateixen un dèficit crònic de finançament de milers de milions de dòlars, cosa que apregona la crisi climàtica i els seus efectes en la ciutadania d'arreu del món. Aquesta situació ha convertit la qüestió del finançament climàtic en una de les més conflictives en les cimeres anuals sobre el clima de les Nacions Unides, per tal com els països més rics, que són els principals responsables del col·lapse ambiental, no han estat capaços de complir ni tan sols les seves limitades promeses de finançament per als països que afronten les conseqüències més dures. Alhora, les nacions més riques i que més contaminació per carboni generen també estan incrementant la seva despesa militar. Globalment, la despesa militar ha assolit un màxim històric de 2,24 bilions de dòlars, més de la meitat dels quals provinents dels 31 estats membres de l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (OTAN), i està previst que els seus pressupostos creixin enormement en els propers anys.

En aquest informe, s'estudien les conseqüències d'un dels factors clau d'aquest increment de la despesa militar global: l'objectiu de l'OTAN que tots els seus estats membres dediquin com a mínim el 2% del seu Producte Interior Brut (PIB) a les forces armades, i l'objectiu relacionat de destinar a equipament almenys el 20% d'aquesta despesa. S'examina la història d'aquest objectiu, la manera com impulsa la despesa militar, els seus efectes en les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH) i les probables conseqüències financeres i ecològiques globals en la pròxima dècada, així com la indústria armamentista que se'n beneficiarà.

L'objectiu de l'OTAN ha esdevingut ràpidament un índex de referència per a la despesa militar però, com fa palès aquest informe, aquest objectiu no té un base metodològica clara. Fixat l'any 2006, abans de la invasió inicial d'Ucraïna per part de Rússia el 2014, actualment és defensat com a necessari per fer front a l'amenaça russa. És evident que la història recent de Rússia està marcada per intervencions militars, en especial a països limítrofs com ara Ucraïna i Geòrgia, les quals han causat conflictes. Tanmateix, abans i tot d'assolir l'objectiu del 2%, l'any 2021, la despesa militar dels 31 estats membres de l'OTAN va ser més de 16 vegades superior a la de Rússia i els seus aliats de l'Organització del Tractat de Seguretat Col·lectiva (OTSC), que comprèn Armènia, Bielorússia, Kazakhstan, Kirguizstan, Rússia i Tadjikistan. Malgrat tot, l'objectiu ha guanyat impuls general i, ara com ara, el secretari general de l'OTAN el presenta com el mínim obligatori en despesa militar per a l'OTAN i per als seus aliats.

El contrast entre l'objectiu de l'OTAN i el del Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC) -que proposava una reducció del 43% de les emissions de GEH a totes les nacions l'any 2023 a fi de mantenir l'augment de la temperatura mitjana global per sota d'1,5°C- no pot ser més desolador. L'objectiu de l'IPCC es basa en la millor ciència climàtica disponible. Tot i això, és àmpliament ignorat i cap dels membres de l'OTAN (o, tot sigui dit, dels de l'OTSC) no s'han compromès a assolir la reducció real del 43% d'aquí al 2030. De fet, l'adopció de l'objectiu del 2% de l'OTAN fa que el de l'IPCC resulti encara més difícil d'assolir, en la mesura en què l'increment previst dels pressupostos militars farà créixer considerablement les emissions de GEH d'origen militar i desviarà fons de l'acció climàtica.

L'OTAN i la indústria armamentista parlen sovint de fer més verdes les forces armades, si bé no han estat capaços de reduir les emissions de cap de les seves operacions. Per tant, un increment en la despesa militar sempre comportarà un augment de les emissions de GEH.

Partint de càlculs detallats, la nostra investigació estima que:

- La petjada de carboni militar total de l'OTAN va passar de 196 milions de tones mètriques equivalents de CO₂ (tCO₂-eq) l'any 2021 a 226 milions de tCO₂-eq el 2023, és a dir, 30 milions de tones més en dos anys: l'equivalent a més de 8 milions de cotxes addicionals a la carretera.
- La mitjana anual de la petjada de carboni militar de l'OTAN és de 205 milions de tCO₂-eq, més elevada que les emissions anuals de GEH totals de molts països individuals. Si les forces armades de l'OTAN fossin un país, se situaria com el 40è generador de contaminació per carboni, més amunt en el rànquing que Etiòpia o els Països Baixos.
- Si tots els membres de l'OTAN compleixen l'objectiu del 2% del PIB, entre 2021 i 2028 la seva petjada de carboni militar col·lectiva serà de 2.000 milions de tCO₂-eq, superior a les emissions de GEH anuals de Rússia, un dels principals països productors de petroli.
- La despesa militar de l'OTAN ha passat d'1,16 a 1,26 bilions de dòlars entre 2021 i 2023, i el nombre d'estats que compleixen l'objectiu del 2% pràcticament s'ha doblat (de 6 a 11). Si cadascun dels 31 estats membres arriba a complir l'objectiu mínim de 2% del PIB, la despesa aproximada total serà d'uns 11,8 bilions de dòlars entre 2021 i 2028.
- Aquests 1,26 bilions de dòlars en despesa militar de l'OTAN el 2023 servien per pagar la promesa incomplida de 100.000 milions de dòlars l'any durant 12 anys, que les nacions més contaminants van fer en concepte de finançament climàtic.
- Si tots els membres de l'OTAN arriben a complir el compromís del 2% del PIB en despesa militar, l'any 2028 l'OTAN gastarà uns 2,57 bilions de dòlars addicionals: suficient per sufragar durant set anys els costos d'adaptació climàtica dels països de renda baixa i mitjana, segons els càlculs del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (UNEP).
- Per als membres europeus de l'OTAN, l'esmerç d'1 bilió d'euros addicional necessari per assolir l'objectiu del 2% del PIB en despesa militar equival al bilió d'euros que s'ha de menester per al Pacte Verd Europeu.

La gran beneficiària dels objectius de l'OTAN és la indústria armamentista, que ha vist com es multipliquen els seus ingressos, beneficis i cotitzacions borsàries. Aquesta indústria pressiona perquè aquests fluxos de beneficis esdevinguin permanents exigint compromisos estructurals a llarg termini pel que fa a la producció d'armes i restringint els compromisos ambientals. Les seves pressions han donat fruit, com ho demostra el Reglament de Suport a la Producció de Municions (ASAP) de la UE de 2023, el Pla d'Acció de Producció de Defensa (2023) de l'OTAN i el suport de l'administració Biden a la fabricació d'armaments. També impulsaran les exportacions d'armes a països fora de l'OTAN, ja que l'economia de guerra cerca noves vies de sortida per a quan acabi la guerra a Ucraïna. Si s'analitzen les exportacions d'armes dels membres de l'OTAN, s'evidencia que s'envien a 39 dels 40 països més vulnerables al canvi climàtic: d'aquests, 17 ja estan en situació de conflicte armat, 22 tenen un règim autoritari, 26 tenen una puntuació baixa en els indicadors de desenvolupament humà i 9 estan sotmesos a embargaments d'armes per part de l'ONU o la UE. Aquestes exportacions alimenten el conflicte i la repressió en un perillós moment de col·lapse ambiental.

I el que és més important, els objectius de l'OTAN -amb totes les conseqüències ambientals consegüents- estan esperonant una nova cursa armamentista just quan la crisi climàtica s'agreuja. Això comportarà un increment de les emissions i absorbirà els recursos econòmics que es destinen al finançament climàtic, els quals ja són escandalosament inadequats. Constitueix a més una distracció política que desvia l'atenció de la crisi de seguretat més gran que ha patit mai la humanitat: el col·lapse ambiental. A l'últim, cap sector, incloent-hi el militar i la indústria armamentista, no pot adduir «excepcionalisme» a l'hora d'emprendre accions radicals pel clima. La seguretat comuna i fins i tot la vida a la Terra depenen d'un únic objectiu: la lluita urgent pel clima assumida per tothom